

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XI

BELGRADE 1980.

Никола ТАСИЋ

Балканолошки институт САНУ
Београд

НЕКИ ПРОБЛЕМИ КУЛТУРНЕ И ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ БОСУТСКОГ И БАСАРАБИ СТИЛА

(Прилог проучавању односа подунавских и балканских
култура у праисторији — II)

У прошом броју *Балканике (Balcanica X)* обрађен је проблем територијалног, културног и хронолошког разграничења даљске и босутске културе — двеју култура које су се у старијем гвозденом добу развијале у непосредном суседству.¹ Овим радом померамо се мало према истоку уз покушај да се слични проблеми решавају на релацији између босутске и Басараби културе, с посебним освртом на проблем етничке припадности Басараби културе.² На овај начин покушава се да се у приближно истом временском периоду, VIII—V век пре н.е., сагледа ситуација на ширем простору мађарског, југословенског, румунског и бугарског Подунавља, и то на основу нових истраживања која су током последњих година вршена на овом простору.

Босутска култура, која је тек у новије време издвојена као самостална културна појава у развоју старијег гвозденог доба³,

¹ Н. Тасић, *Територијално, културно и хронолошко разграничење даљске и босутске културе*, *Balcanica X*, 1979, 7 и д.

² Овај чланак је проширена верзија реферата који је прочитан на симпозијуму *Културна, етничка и хронолошка детерминација старијег гвозденог доба Војводине и однос према суседним областима*, Нови Сад 1979. (материјали у штампи).

³ Уп. N. Tasić, *The Bosut Group of the Basarabi Complex and the «Thraco-cimmerian» find in Yugoslav regions along the Danube and in the Central Balkans*, *Balcanica II* 1971, 28 и д.; Исти, *Босутска група, нова култура старијег гвозденог доба на подручју Војводине и уже Србије*, *Материјали ADJ VII*, 1971, 61 и д.; Исти, *у Праисторији Војводине*, Нови Сад 1974, 257 и д.; П. Медовић, *Насеља старијег гвозденог доба у југословенском*

није у прво време била стилски јасно издиференцирана, већ су често мешане, међусобно, две различите керамичке врсте: босутска, која се манифестовала кроз облике и орнаментично на посуђу Калакача типа, и Басараби с карактеристичном орнаментиком (S печатним мотивима и S текућом спиралом) и врло добром фактуром посуђа. Тако је дошло у прво време до вештачког сажимања два стила у једну културу под именом Босут-Басараби комплекс.⁴ Нова истраживања, која су уследила пре свега на подручју Срема и српског Подунавља затим појава затворених целина (групне гробнице на Гомолави и др.), показали су да је потребно ова два стила, културе или културне групе издвојити: а) као две регионалне фазе једног културног комплекса, б) као две хронолошке фазе исте културе или с) као две самосталне али сродне културе које су у једном тренутку свог културно-историјског развоја дошле у блиски додир. Захваљујући првенствено системским истраживањима на Градини на Босуту и откривању нових налазишта у долини Мораве и источној Србији, предложили смо да се босутска и Басараби култура објасне као две самосталне културе које су се делимично развијале независно једна од друге, нарочито у својој почетној фази, да би касније дошло до мешања двају стилова, тачније до експанзије Басараби стила на подручје на коме се развијала босутска култура.⁵ Додир и мешање ових култура није дуго трајало како то показује стратиграфија босутске Градине. Посматрана шире у склопу културно-историјског развоја гвозденог доба карпатских и подунавско-балканских области, издвајају се два стилска подручја, две културне појаве, од којих једна на истоку, северно-балканска и подунавска са Басараби керамиком, и друга западна, која се развија у Срему, јужној Бачкој, Мачви, све до ушћа Саве у Дунав, са босутском керамиком. Стилске разлике између ових двеју култура јасно су изражене како у керамичким облицима тако и начину њиховог украшавања. Босутска култура негује пре свега урезивање или украшавање пластичним тракама, док се на Басараби посудама као орнамент најчешће налази S мотиви и текућа S спирала. Видна разлика постоји и у фактури посуда: басараби зделе рабене су од врло добро пречишћене земље, најчешће црне утлачане површине, док је босутска керамика знатно грубља, мрке или црвене боје. Даље разлике односе се на различите облике посуђа који карактеришу једну и другу културу: у босутској култури најчешће су амфоре-питоси, лонци са пластичним тракама, док се у Басараби култури налазе пехари са дршком, зделе са хоризонталним ободом, пехари са калемастом ногом и др.

Подунављу, Београд 1978, *passim*; М. Гарашанин, *Праисторија на тлу СР Србије*, Београд, 1974.

⁴ Н. Тасић, *Balkanica II*, 1971, *loc. cit.*

⁵ N. Tasić, *Stratigrafska zapazanja na Gomolavi i problem periodizacije starijeg гвозdenog doba u Sremu i Slavoniji*, *Godišnjak XIII*, Сарајево 1976, 153 и д.

Територијално разграничење

У тренутку формирања првих знања о босутској, односно Босут-Басараби или само Басараби култури, за њену територију сматрала се најпре област југозападне Румуније (Олтенија, део Баната, Мунтенија), затим су откривена налазишта у североисточној Бугарској (околина Враца, Видина), у источној Србији и у долини Мораве, да би најзад и босутска култура била укључена у овај комплекс. Тиме се првобитно подручје знатно проширило захватајући, бар према појединачним налазима, области од Букурешта на истоку (Ciurel) до Босне на западу (Зецови), и од северозападне Мађарске на северу (Sopron) до централнобалканских налазишта на југу (Нова Варош, Нови Пазар). Овакво мишљење о једном изразито пространом, географски хетерогеном подручју не би се могло прихватити из више разлога. Овде бисмо навели околности да се на овом подручју јасно дифенцирају различити стилови, па и културе, затим да се појава карактеристичне S „керамике“ (Басараби) не може протумачити као присуство ове културе или њених носилаца ван матичних области већ пре као резултат импорта. Најзад, разлике постоје на овом подручју како у типовима насеља и њиховој економици, тако и у начину сахрањивања. Због свега овог било би потребно да се подручје Босут-Басараби комплекса сузи на реалне границе — на територију на којој се налазе сигурно констатована насеља, а не појединачни импорти (Frögg, Sopron), и да се јасно издвоје области које припадају босутској односно Басараби култури. Овакав приступ омогућиће и сигурније повезивање једне културе са племенима која су на том подручју живела у првом миленију пре н.е.

Положај босутске културе према северном суседу, даљској култури, одређен је тиме што је њихова граница постављена између Винковаца и Вуковара с тим што се северно развија даљска култура као део великог средњоевропског Урненфелдер комплекса, а јужно босутска као једна од независних балканско-подунавских манифестација.⁶ Међутим, знатно је теже одредити границу између босутске и Басараби културе, које не само што се мешају међу собом, у једној фази развоја, већ се често појављују на приближно истом простору, насеља и једне и друге културе. Остављајући по страни граничне области ових култура, покушаћемо да лоцирамо најпре Басараби културу, полазећи од тога да се издвоји оно подручје где се налазе насеља и некрополе ове културе, а не само појединачни налази. На основу овако постављених критеријума, територија Басараби културе обухватала би области источно од Мораве, источну Србију, северозападну Бугарску, румунско Подунавље до јужних огранака Карпата, а можда и нешто северније до Трансилваније где су, такође,

⁶ Н. Тасић, *Balkanica* X, 1979, и д.

откривена налазишта са типичном Басараби керамиком (подручје Алба). Ова, карпатско-подунавско-северобалканска област и у ранијим периодима праисторије чинила је, у културноисторијском развоју, једно јединствено подручје. То се запажа у неолиту, кроз јединство култура Старчево-Криш комплекса, затим преко енеолита кроз развој Бубањ-Salcuța-Криводол комплекса, преко инкрустоване керамике типа Сџма-Жуто Брдо, па све до гвозденог доба. Разумљиво је стога да се то јединство задржава и у време Басараби културе. Традиција у културно-историјском развоју ових области може да буде од значаја и код одређивања етничке припадности носилаца Басараби стила, тим пре што се у његовој генези врло често помињу налази типа *Insula Banului* као посредник између орнаментике и облика керамике средњег и позног бронзаног доба са једне и Басараби керамике са друге стране.⁷

Подручје западно од Мораве није у археолошком погледу добро истражено, па је разумљиво да је у овом тренутку врло тешко одредити западну границу Басараби културе, нарочито у вези са њеним односом према босутској култури. Налази Басараби стила у Срему указују на постојање једног јаког продора (носилаца културе или само културних утицаја) према северозападу, што се огледа у бројној појави ове керамике на налазиштима као што су Гомолава, Градина на Босуту и још неким другим. Међутим, вредна је помена и појава босутске керамике јужно од Саве, на подручју Мачве, што би само указивало на чињеницу да територијални односи између ових двеју култура нису били чврсто установљени, већ је, зависно од времена, ову област покривала босутска култура у старијем периоду а Басараби у млађем периоду развоја Босут-Басараби комплекса.

Нема пуно доказа о односима Басараби културе према јужним и југозападним суседима, посебно према дарданској и аутаријатској култури. Према знањима која црпемо из писаних извора, а која се односе најраније на VI и V век пре н.е., као и према подацима са археолошких ископавања, Басараби културу не би требало очекивати много јужније од саставка Јужне и Западне Мораве. Налази из Црнокалачке баре, затим налази из Крушевца (Лазарица), припадали би периферији Басараби културе. Јужно од ових налазишта срећемо (околина Ниша, градине у долини јужне Мораве око Врања, затим на Косову)⁸ кера-

⁷ Morintz — P. Roman, *Un nou grup hallstatian timpuriu in sudvestul Romaniei — Insula Banului — Studii si cercetaride Isorie Veche* 3/20, 1969, 393 и д.

⁸ Истраживања градина у врањској и прешевској котлини вршила је једна екипа САНУ у оквиру пројекта *Истраживање утврђених насеља у Србији*. Мања сондирања су вршена на градинама Кацигуп и Буштрање код Прешева. Керамика, заједно са оном познатом Кршевице код Врања или са Косова (Широко код Суве Реке или градина код Липљана), припада типичној дарданској керамици која се често украшава тракама изведеним точкићем.

мику која је украшавана назубљеним инструментом, а која би била одлика дарданске културе.⁹

Известан проблем у разграничењу подручја Басараби културе према западним суседима представљају налази ове керамике на Зецовима и нарочито на Радоињи код Нове Вароши.¹⁰ Ово последње налазиште налази се на територији коју су сигурно насељавали Аутаријати, чија се материјална култура, а посебно керамика, знатно разликује од Басараби стила. Као једна од могућности за тумачење појаве ове керамике на поменутих налазиштима помиње се мобилност носилаца Басараби стила као одлика њихове номадске компоненте.

Из овог кратког прегледа могуће је у основним цртама сагледати територију коју је захватила Басараби култура у фази свог пуног развоја, односно у фази експанзије једног специфичног стила који се на керамици манифестује у појави S печатних мотива и S спирале. Та територија, значајна касније и за идентификацију њених носилаца, захватала би простор од западне Мораве и Нишаве на југу, Колубаре на западу, Саве на северу (са повременим продорима и преко ове реке), на истоку до Искера, а на северу до Трансилваније. Повремени продори Басараби културе и ван ових области доводе се у везу са њеном номадском компонентом.

Проблеми етничке припадности босутске и Басараби културе

Проблеми етничке припадности босутске и Басараби културе знатно је лакше решавати данас после откривања низа налазишта ове културе на подручју које смо напред омеђили као територију босутске односно Басараби културе. Ово се нарочито односи на Басараби културу и на нова налазишта у долини Велике Мораве и у источној Србији. За решавање проблема етничке припадности босутског стила нема довољно података (нарочито у писаним изворима), сем често супротних мишљења о лоцирању Амантина и Бреука у Славонији, Срему па и у северној Србији. Једно од ових племена могло је, по нашем мишљењу, да буде носилац стила босутске културе, о чему ће бити још говора.

Картирањем археолошких налаза добили смо једно доста хомогено географско подручје за које се претпоставља да је било примарно у формирању и развоју Басараби стила. На овом подручју може се набројати више од 100 поуздано детерминисаних налазишта, од којих у овом тренутку посебно истичемо она која би била од значаја за етничку детерминацију Басараби стила. То се пре свега односи на новооткривена налазишта у околини

⁹ П. Медовић, *op. cit.*, 31 и д.

¹⁰ А. Венац, *Slavonska i ilirska kultura na praistorijskoj gradini Zecovi kod Prijedora*, *Glasnik Zemaljskog muzeja XIV*, 1959; А. Јуришић, *Заштитна ископавања у селу Радојњи*, *Старинар XI*, 1961, 103 и д. сл. 30—32.

Светозарева, затим нешто јужније код Црнокалачке баре и Крушевца и посебно на насеље у Злотској пећини, чији је значај истицан због појаве Басараби керамике у горњим слојевима, али и због изузетног богатства овог налазишта металним налазима (оруђе, накит, оружје од бронзе и гвожђа).¹¹ На основу пре свега ових металних налаза Р. Васић је издвојио, као посебну манифестацију старијег гвозденог доба, злотску групу.¹² Ван наше земље бројна налазишта Басараби културе забележена су у северозападној Бугарској (Рабиша пећина, Дунавци у околини Видина, Буковци, Ловеч и друга, нарочито на подручју Враца),¹³ у Олтенији и Трансилванији (Basarabi, Gogosu, Balta Verde, Popesti-Novaci).¹⁴ Прву листу Босут-Басараби налазишта дали смо 1971. године, а она је допуњена радовима П. Медовића и Д. Поповића.¹⁵ За Румунију тај посао обавили су V. Dumitrescu и у новие време А. Vulpe,¹⁶ док су бугарска налазишта обрађена од стране Б. Николова и В. Hänsel-а.¹⁷ Из картирања налазишта, прегледа материјалне културе и других елемената (као што је сужавање територије Басараби културе), могуће је прићи решавању проблема етничке припадности културе са S орнаментиком и S спиралама. У решавању овог проблема потребна је опрезност, нарочито када се жели да се једна керамичка врста повезује искључиво са једним од познатих племена која су насељавала подручја на којима се овај стил појављује. У суштини, може се расправљати о повезивању једне културе и њеног керамичког стила са одређеном популацијом или њеном мањом јединицом, али се такође мора имати у виду да је такав стил могао да настане у оквиру једног племена, па да се затим прошири и на подручја која нису насељена истим етничким јединицама. Ова опрезност је нужна, јер како су показала досадашња

¹¹ Н. Тасић, *Бор и околина у праисторији*, Монографија Бор и околина, Бор, 1973, 26—29; Исти, *Метални налази из Злотске пећине*, Зборник Музеја рударства и металургије I, у штампи.

¹² Р. Васић, *Културне групе старијег гвозденог доба у Југославији*, Београд, 1973, 101 Т. XIV, 1—13.

¹³ В. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der Alteren Hallstattzeit an der Unteren Donau*, Bonn, 1976, 171 и д. Б. Николов, *Тракиски гробни находки од Врачанско*, Археологија 3, Софна, 1972, 53 и д.

¹⁴ V. Dumitrescu, *La nécropole tumulaire du premier âge du fer de Basarabi*, Dacia XII, 1968, 177 и д., А. Vulpe, *Zur mittleren Hallstattzeit in Rumänien (Die Bassarabi kultur)*, Dacia IX, 1965, 105 и д., D. Berciu — E. Comsa, *Sapaturile arheologice de la Balta Verde si Gogosu*, Materijali și Archeologice II, 1956, 72 и д.

¹⁵ Н. Тасић, *Balkanica I*, 1971, 28 и карта налазишта; П. Медовић, *op. cit.*, 71—72 Т. CXXXV.

¹⁶ А. Vulpe, *op. cit.*, 125 Abb. 11, V. Dumitrescu, *Dacia XII*, 1968, 177, А. Vulpe је своје резултате допунио и саопштио их на Симпозијуму у Новом Саду 1979. године (материјали у штампи).

¹⁷ В. Hänsel, *op. cit.*, 171, Карте 6, Б. Николов, *Археологија*, 3, Софна, 1972, 53.

истраживања, није једноставно један стил повезати само са једним племеном.

На територији која нас овде интересује, према подацима из писаних извора, живели су Трибали, Мези, Гети и Трачани.¹⁸ Поставља се питање које од ових племена можемо да означимо као носиоце стила Басараби културе. Резултати истраживања која су напред поменута и изразита концентрација налазишта источно од Мораве и северозападној Бугарској, дозвољавају могућност за повезивање Басараби културе са Трибалима. Због тога ћемо се у даљим анализама више осврнути на податке из писаних извора који се односе на ово племе, а мање на њихове западне суседе Мезе или северне Гете. На жалост, не располажемо подацима из времена Басараби културе (VIII—VI век) већ из нешто млађег времена, из V века. Ова околност не би требало да буде нека већа препрека, јер је извесно да су Трибали живели на овом простору и знатно раније него што то помињу најстарији сачувани подаци о њима, као што је извесно да и Басараби култура не престаје да живи у VI веку, како се обично датује, него се њени носиоци задржавају на истом простору и нешто касније у измењеним условима живота и уз извесну измену у материјалној култури.

*
* *

У циљу бољег утврђивања етничке припадности Басараби културе остаје да се прокоментаришу подаци који се односе на лоцирање палеобалканских племена централног и североисточног Балкана, односно оних која су уз Дунав и нешто јужније живела у VII и VI веку на овоме тлу. У анализи података из античких извора узећемо у обзир само оне, додуше малобројне, из V века, који би могли да укажу на територијалну распрострањеност племена и неколико векова раније. Почнимо заправо с подацима који се односе на Трибале, племе које је према данас углавном прихваћеном мишљењу живело на већем делу територије коју је у VIII и VII веку захватала Басараби култура. На основу података из Херодота и Тукидида Ф. Папазоглу сматра да прилично сигурно можемо у V век пре н.е. лоцирати Трибале, с тим што би њихову територију омеђили Моравом на западу, Искером на истоку, Дунавом на северу, док би за јужну границу могли да сматрамо Нишаву.¹⁹ За проблем одређивање етничке припадности носилаца Басараби стила остаје за нас спорна западна граница Трибалске земље. Она је спорна и код других аутора, па би можда било добро поново подсетити

¹⁸ F. Papazoglu, *Srednjobalkanska plemena u predrimsko doba*, Sarajevo, 1969, 47 и д. 328 и д.

¹⁹ *Ibid.*, 47 и д.

на иначе врло добро анализирани Херодотов текст од стране Ф. Папазоглу у коме се помиње да „из илирске земље тече према северу река Ангро и утиче у трибалску равницу и у реку Бронго, а Бронго се улива у Истар...”²⁰ У идентификацији ових двеју река постоје различита тумачења, али се данас, углавном, сматра за сигурно оно које у овим хидронимима идентификује Ангро као западну Мораву (можда са Ибром заједно), док би Бронго била Велика Морава, из чега проистиче да би *трибалска равница* морала да буде, онако како претпоставља Ф. Папазоглу, доње Поморавље, укључујући његову леву и десну обалу. До овог тренутка не бисмо имали примедби на интерпретацију и тумачење Херодотовог текста. Међутим, вратили бисмо се на онај део текста у извору који говори да Бронго протиче кроз трибалску равницу, што по нашем мишљењу не би морало да значи да је Морава (Бронго) западна граница трибалске земље, већ су Трибали живели и на левој обали реке. Шире схваћено, њиховој територији могло је да припада и подручје западније од Мораве, укључујући том приликом и налазишта Басараби културе у Шумадији, околини Крушевца, па можда и она у околини Шапца. Ово тим пре што се код неких научника (Bovis нпр.) помиње да су Трибали допирали на Западу све до Маљена.²¹ Овде би, такође, могло да се постави још једно питање које нам се чини нејасним. Које је заправо припадала у V веку територија између Мораве, претпостављене западне границе Трибала, Колубаре и Западне Мораве, као североисточне границе Аутаријата. Скордисци на ово подручје долазе неколико векова касније. Због свега овога чини нам се да би западну границу Трибала требало померити више на запад све до Колубаре, чиме се не би постигло само повезивање Басараби налазишта овог подручја са Трибалима, него би били и јаснији утицаји Басараби стила на суседним сремским налазиштима, у првом реду на Гомави и Градини на Босуту.

Тукидид је други извор који пружа извесне елементе за одређивање границе Трибала према другим племенима, у овом случају према њиховим југоисточним суседима, Трерима и Тилатајима.²² На основу ових података историчари старог века (Polaschek, Папазоглу и др.) закључују да су се Трибали простирали до Нишаве на југу и до Искера на истоку, а да им је у ово рано време северна граница била Дунав.²³ Овакво убицање Трибала одговара налазима Басараби керамике која је нарочито честа у Поморављу, српском Подунављу и северозападној Бугарској.

²⁰ Herodot IV, 49 (Према Ф. Папазоглу, *op. cit.*, 48, 409 — Извор Т.1).

²¹ Ф. Папазоглу, *op. cit.*, 48 и нап. 139.

²² Tukidid II, 96 — према коментару Ф. Папазоглу (*op. cit.*, 49, 409 и извор Т.2).

²³ V. Polaschek, *Triballi* (Y Pauly — Wisowas Real — Enzyklopädie) VI, A, 1973, 2393; Ф. Папазоглу, *op. cit.*, 49.

Овако одређена територија на којој су живели Трибали чини се да је представљала једну хомогену целину, што одговара представама античких писаца о Трибалима. Археолошки гледано, и стил Басараби културе је јединствен, врло карактеристичан, било да се ради о налазиштима у околини Враца и Видина, долини Мораве на подручју Бердапа, па чак и када се ради о његовој појави на другој етничкој територији, на подручју Амантина или дако-гетском у румунском Подунављу. О етничком јединству, сложености и чврстости Трибала добре податке налазимо код Исократа. Додуше, ради се о нешто млађем времену (средина IV века пре н.е.), у коме он, у свом познатом Панатенејском говору, истиче да су Трибали најсложенији народ, у чему је лежала тајна њиховог успеха.²⁴ Нема разлога да не верујемо у једну овакву констатацију и када се ради о нешто ранијем времену, о VI па и VII веку пре н.е., када су Трибали представљали један од најзначајнијих фактора у културној и политичкој историји северног Балкана. Није стога чудно што су они били боље познати античким писцима V века пре н.е. него многа друга, не мања племена, као што су то нпр. Дарданци или Аутаријати. У политичкој историји Трибала време њихове највеће моћи био је VI и V век што не значи да они нису били значајан фактор и у историји балканских племена VIII и VII века, односно у време пуног процвата Басараби стила. Археолошки налази најбоље потврђују овакву претпоставку.

Напред изнетом интерпретацији о етничкој припадности носилаца Басараби стила могуће је ставити примедбе које се пре свега односе на појаву ове керамике и на налазиштима ван подручја на коме су живели Трибали. То се пре свега односи на налазе у Олтенији, јужној Трансилванији, Срему, па у извесној мери и на стилски сличну Пшеничево културу. Одговор на ово питање, чини се, лежи у сродности ових племена, у сличном културно-историјском развоју, у блиским економским додирима и најзад у сличној генези. Мада о етничкој припадности Трибала постоје опречна мишљења (Страбон их убраја у Трачане, код Апијана се налазе на генеалогском стаблу Илира, док их Аријан третира као одвојену етничку групу већ самим тим што у извештају о Александровом походу посебно набраја Трибале, Трачане, Илире...²⁵, сигурно је да се ради о једној широј етничкој заједници којој припадају Дако-Гети, Трибали и Трачани. У раној фази доласка ове групе јединство керамичког стила је изразитије, док даљим, логичним процесом развоја, долази све више до удаљавања од примарног језгра и формирања појединих локалних група и варијаната. Несумњиво је да је исти процес пратио и даље етничко диференцирање: из примарне масе, која је могла у више таласа да стиже на Балкан, негде почетком I ми-

²⁴ Isocrat, *Panathen* 227—228 (према Ф. Папазоглу, *op. cit.*, 421).

²⁵ Ф. Папазоглу, *op. cit.*, 54.

ленијума, издвајале су се мање племенске целине са специфичном материјалном културом.

*
* * *

Вратимо се сада проблему етничке припадности носилаца стила босутске културе. Тачније, покушајмо на основу територијалног распрострањења културе и података из античких извора да утврдимо коме је племену припадала ова култура. Територија босутске културе захвата углавном средњи и источни Срем. Она се, како је то већ утврђено, на западу граничи са даљском културом, која несумњиво припада и по стилу и по начину сахрањивања другом етничком елементу. Подручје средњег и источног Срема, како се често помиње, могло би да припада Амантинима, племену које се сматра илирским, мада то није у пуном смислу значења тог термина. Мало је извора који би могли да се користе у циљу тачног лоцирања Амантина и они сви потичу из много млађег периода, времена када Скордисци потпадају под римску власт и када многа *илирска племена, а међу њима и Амантини*, поново добијају слободу.

Историчари старог века, у недостатку прецизних података, стављају Амантине у различите области јужне Паноније. Мањи је број оних који их лоцирају јужно од Саве, на подручје Мачве и у горњи ток Дрине, док их већина ставља северно од Саве, понајчешће у Срем (централни део или северно од Фрушке горе у узаном појасу између Фрушке горе и Дунава) или у Славонију.²⁶ Као њихови западни суседи помињу се Бреуци. Сви ови подаци ослањају се на податак из времена распада *државе Скордиска*. Међутим, чињеница да *Civitas Scordischorum* није представљала једну етнички чисту (келтску) заједницу, већ она означава скуп административно везаних мањих племена, са доминацијом једног (Скордиска), као и околност да се име Амантина задржало и после дугог заједничког живота са Скордисцима, указује на чињеницу да је ово аутохтоно племе било значајан фактор у културној и политичкој историји на подручју Срема и много година пре доласка Келта у ове области. Ако је оно живело неколико векова раније на истом овом подручју на коме се налази у време доласка Римљана, није искључена могућност да је баш оно било носилац стила босутске културе.

²⁶ За територију Амантина упореди: К. Kiepert, *Formae orvis antiqui XVII* (ставља Амантине на цело, подручје Срема), А. Graf. *Übersicht der antiken Geografie von Pannonien*, Budapest, 1936 (лоцира Амантине у сремској Посавини док се Бреуци налазе око ушћа Дрине у Саву). По А. Моссу (*Pannonia in Real — Enzyklopädie*, сулп. IX, 1962, 531) у првом веку пре н.е. Амантини се налазе у Срему, Ј—З од њих су Бреуци а С—З Андизети). Најзад, по Ф. Палазоглу (*op. cit.*, 282) Амантини су у централним областима Срема, западно од њих су Бреуци а северозападно Корнакати.

EINIGE PROBLEME DER KULTURELLEN UND ETHNISCHEN
ZUGEHÖRIGKEIT DES BOSUTER UND DES BASARABI STILS

Z u s a m m e n f a ß u n g

In diesem Aufsatz werden einige von aktuellen Problemen der Untersuchung der älteren Eisenzeit des Zentralbalkans behandelt, besonders die territoriale Abgrenzung der Bosuter und der Basarabi-Kultur, aus welcher sich ergab, dass diese zwei Selbständige Kulturgruppen seien, die in einer Phase (Bosut II) einander durchdrangen. Die Bosuter Gruppe entwickelte sich auf dem Gebiet Srems und im serbischen Teil des Savalandes, und die Basarabi-Gruppe in deren Nachbarschaft, mit einer ausgesprochenen Konzentration der Fundstätten im Raum von der Morava bis zum Unterlauf der Donau. In der Entscheidung über die ethnische Angehörigkeit der Träger dieser beiden Kulturen nimmt der Verfasser als seinen Ausgangspunkt: a) die territoriale Verbreitung des Bosuter und des Basarabi-Stils; b) die spärlichen Angaben bei den Schriftstellern des klassischen Altertums über jene Stämme, welche denselben Raum bewohnten, wo sich die Bosuter und Basarabi Fundstätten befinden und c) die Möglichkeit den keramischen Stil einer Kultur mit einem von den Stämmen, die sich hier entwickelten, zu verbinden. Von diesen Kriterien ausgehend, kam der Verfasser zum Schluss, dass die Träger des Basarabi-Stils die Triballen waren, ein Stamm, welcher sich, nach den Untersuchungen der Historiker des Altertums (F. Papazoglu, V. Polaschek u.a.) im V und IV Jahrhundert vor unserer Zeitrechnung im denselben Raum befand, wo einige Jahrhunderte vorher die Träger des Basarabi-Stils gelebt hatten. Der Verfasser erklärt die Funde der Basarabi-Keramik und die Fundstätte dieser Kultur des triballischen Gebiets als ein Ergebnis der Expansion des Basarabi-Stils über die von anderen Stämmen bewohnten Gebiete (Oltenien, Transsylvanien, Muntenien oder Srem, zum Beispiel). Auf der anderen Seite, wurde der Versuch gemacht, die Träger der Bosuter Kultur mit den Aman-tinen zu identifizieren, welche, der Meinung einer grösseren Anzahl von Historikern (K. Kiepert, A. Graf, A. Mocsy, F. Papazoglu) nach, den grössten Teil von Srem in vorkeltischen Zeit bewohnten.

